

תמיד איתו הגעגוע

"הרכבה מדברים על עוז כלוחם, המקצוען, המפקד, אבל אנחנו החברים מכירים עוז קצת אחר, והייתי רוצה שגם אתם תכירו אותו כך" כך פותחת עינב גינסיין, חברת ילדות של עוז את שיח הזיכרון.

"יש משמעות לשנים שעברו ביכולת לזכור את עוז. גם אם השנים לא מרפאות את הכאב, היום אני מסוגלת לזכור את עוז בשמחה, לתת לזכרונות את המקום הנכון והאמיתי שלהם. הרי עוז היה אדם מצחיק, שופע חיים קורן שמחה, וכך גם צריכים להיות הזכרונות ממנו. אני חושבת שעכשיו אפשר לזכור את הדברים כפי שבאמת היו".

רועי, חבר קרוב בחר לספר על חופשה משותפת בתורכיה "יצאנו שלושה נערים לפני גיוס לטיול בתורכיה, ומדריך ישראלי מהמקום הציע לנו לעשות קיאקים בנהר. כשבאנו לפגוש את המדריך בלובי, לא ראינו לא מדריך ולא ישראלי. לבסוף נתקלנו בצעיר תורכי עם שלט גדול של קיאקים. אנחנו מהססים ועוז כמובן לא מהסס ומושיך אותנו אל האוטובוס. באוטובוס, אין ישראליים בכלל, רק אנחנו, תורכים וקבוצה של גרמנים. לאחר שעה וחצי של נסיעה הגענו אל שפת הנהר, ירדנו לעשות את הקיאקים יחד עם משפחה גרמנית. המתח בשיאו ואיש לא מוציא מילה מהפה, אנחנו עומדים על שפת הנהר ומפחדים שכל הרוח ההרפתקנית הזאת אולי הייתה טעות. לפתע עוז מחליט שהוא מצא דרך מקורית לשבור את הקרח, ומשליך את הילד הגרמני היישר אל המים הצוננים של הנהר. שקט, כולם מסתכלים על כולם במבוכה, ומפנים את המבט אל עוז, שכבר הספיק לדחוף גם את מדריך השייט. אחרי זה, אף אחד לא היה יותר מובך, ושייט הקיאקים הפך להיות החוויה הטובה ביותר בכל החופשה בזכות עוז".

קרא לנו - עוז

גם לוחמים, פקודים ומפקדים של עוז הגיעו לבית המשפחה ברעות לשיח החברים. הראשון שעלה לדבר מהם היה עקיבא ויתקין, שסיפר שעוז, מפקדו הותיר עליו רושם כל כך עמוק, עד שלאחר שהתחתן, והביא ילד לעולם, החליט לקרוא לו על שמו, צבי עוז ויתקין. אך לסיפורו יש סוף טראגי לאחר שבגיל 5 חודשים נפטר צבי עוז ז"ל ממוות בעריסה.

"לעוז לא הייתה טיפת דיסטאנס" עקיבא מגלה, "אם זאת המקצועיות שלו והאחריות שלו לחייליו הייתה גדולה ומובהקת. היו רגעים כאלה, שהיית יכול לזהות מה טמון בתוכו. למשל היינו בתרגיל אחד, הצוות בפקודו של עוז, כשלפתע הטנק שלנו החל לעלות עשו, עוז ביקש אישור לעצור כדי לבדוק את התקלה, אולם נענה בשלילה מהמ"פ שדרש להמשיך בתרגיל למרות שהטנק מעלה עשן. עוז לא התבלבל ואמר למ"פ נחרצות שהוא לא מוכן להמשיך בתרגיל עד שיוודא שהתקלה בטנק לא מסכנת את אנשי הצוות. הוא לקח אחריות על החיים שלנו והיה מוכן לחטוף על זה, לדעתי הוא גם קיבל על ההחלטה הזאת שלו בראש". בני המשפחה מספרים לי, מספר ימים לאחר האזכרה, כי עקיבא לא היחיד שקרא לבנו על שם עוז. "יש עוד חמישה כאלה"

המשך בעמוד 30

מתן גז

מספר ימים לפני ציון יום השנה החמישי לנפילתו של עוז צמח ז"ל, שהתקיים בשבוע שעבר ביום חמישי, ביקר אביו של עוז, חיים, בחלקת הקבר שבהר הרצל, כדי להכין את המקום לאזכרה. כשכבר עמד לסיים את מלאכתו ולשוב אל ביתו ברעות, הבחין חיים בקפל דף שצץ בצמוד לחלקת הקבר. הפתקית, שנתלשה מפנקס, הייתה בחלק אכולה וקרועה, אך שמורה באופן מפתיע. מלבד שם הכותב והתאריך שנעלמו מן הפתקית, הכתב נשמר, וכך נכתב: "אולי אתה לא מכיר אותי, אבל אני רוצה להודות לך על כל מה שעשית בשבילי אח שלי. אתה בן אדם מדהים, ותדע שהפכת גם אותו לאחד כזה. תודה רבה, ונוח על משכבך בשלום". הפתק המצמרר שנגע כמובן מאוד במשפחה, מחבר עוד חלק בפי אול הגדול אותו מנסים להרכיב במשפחת צמח כבר חמש שנים, כדי לנסות להבין לעומק את השפעתו של עוז על חבריו, פקודיו וסביבתו. כדי להעביר הלאה את מורשתו וסיפורו.

עוז נפל ב-12 באוגוסט 2006 במלחמת לבנון השנייה, בגזרת הצפונית של בינת ג'בל, כשהוא מגן בחירוף נפש על חילוץו של טנק שנפגע. טיל נ"ט פגע בעוצמה בטנקו של עוז, שנפל יחד עם חבריו לצוות, הרן לב ז"ל, ינון ניסן ז"ל ורן ברוייר ז"ל. אולם טילים שנורו בקרב אינם רק פוגעים באלה הלוחמים בשי דות הקטל, ואותו יום שבת ארוך של אוגוסט, היוו בשביל משפחת צמח את תחילת המערכה. מערכה אותה הם מנהלים מאז, בשתי חזיתות, השכול הפרטי שאינו מרפה, והעשייה הציבורית בעיצוב הזיכרון הקולקטיבי.

חיים ואלישבע צמח, בחרו במודע לא לשתוק ולא להדחיק, לחזק את זכרו של עוז צמח בקרב נערים עתידים לגיוס בפרט, ובקרב עם ישראל בכלל. ההתעסקות הקשה הזו בבן שנפל גובה מחיר כבד, אולם בינתיים, הם אומרים, זהו מחיר שהם מוכנים לשלם.

לזכור ולצחוק

ביום חמישי האחרון התקיימה אזכרה לעוז בהר הרצל בירדו שלים ואחריה הגיעו חברים ובני משפחה לבית משפחת צמח ברעות לשיח חברים. אני הגעתי בסביבות 20:00 מעט מוקדם מדי, האוטובוס מהר הרצל טרם חזר מהאזכרה הרשמית. אני נכנס פנימה לבית המשפחה, והכול כבר מוכן להגעת המשפחה והחברים. כסאות מפוזרים מסביב בגינה ובסלון ושולחנות עמוסי תבשילים מוכנים במטבח.

ערב יום חמישי וכלי התקשורת לא מפסיקים לדווח על מתקפת הטרור ברח לאילת, הטלוויזיה דלוקה ומדי פעם מישהו ניגש לסלון להציץ בחדשות. המצב בישראל מוכיח באירוניה שמע גל הטרור והסבל ממש לא תכנן להסתיים בקיץ ההוא ב-2006. אולם האווירה משתנה, כשעשרות אנשים נכנסים בבת אחת אל החצר המטופחת של משפחת צמח. היו לעוז הרבה חברים, וכמות הצעירים והמבוגרים כמעט שווה. אנשים אוכלים מדברים, ועוז הוא מרכז השיחה, כפי שצריך להיות, לצד הקושי החברים מנסים לחלץ חיוך מהמשפחה, ולפעמים גם מצליחים. חיים זורק הערה על האוכל, מפחד שיהיה פחות מדי ואלישבע צמח מזרימה עוד ועוד פשטידות.

חמש שנים עברו מאז נפילתו של סמ"ר עוז צמח במלחמת לבנון השנייה. ההורים חיים ואלישבע מספרים איך מתמודדים עם האובדן ("הכאב לא מרפה"), מדוע חשוב להם לשמור על זכרונו של הבן על ידי ערב שיח של משפחה חברים ("עוז היה אדם מצחיק, שופע חיים, וכך גם צריכים להיות הזיכרונות ממנו), ועל כך שהחיים ממשיכים ("אנחנו יוצאים לחופשות, אנחנו נהנים מהחיים, זה לא שהבית נעשה חשוך")

תמיד אותו הגעגוע

הם אומרים. עקיבא ממשיך "אם יש משהו שצריך לקחת ממנו זה את היכולת לשכור את המחיצות. זה משהו שעוז הצליח לעשות. גם המחיצות ביננו אליו, בתור בני אדם, כשידע להגיע אלינו. וגם המחיצות שלו, בין האדם למפקד". בהמשך הערב, סיפרו המפקדים של עוז, על הנחישות ואומץ הלב שאיפיינו אותו במל"חמה, בהכנות וגם בשגרה. סיפרו כיצד יכול לסמוך על בעיני יים עצומות, על האחריות הרבה שקיבל, ועל הבחירה האצילית שעשה, ולבסוף נשא דברים הרב אליעזר שנוולד, ראש ישיבת מאיר הראל במודיעין ואח שכול בעצמו. הרב דיבר על גבורה יהודית, הוכיר נושא, שיחזור הרבה במהלך השיחה עם חיים וא' לישבע, גבורתם של אלו שנותרו בחיים - "הגבורה הגדולה היא להצליח להתמיד עם המשקולת הזאת, ולהתקדם". הוא מסכם.

טורניר הסטריט-בול לזנו

במשפחת צמח משתרלים לא להשאיר לבד עם זכרון בנם. וב' מהלך חמש השנים האחרונות, דאגו חיים ואלישבע, שהשם עוז צמח, יהיה שם מוכר מאוד, הן בסביבה המודיעינית והן סביב השיח על מלחמת לבנון 2, שיח בו נוטל חיים תפקידי מרכזי וחשוב. אירוע האזכרה ביום חמישי היה רק אירוע אחד מן רבים אותו מקיימת המשפחה, כשהאירוע הגדול המתקרב הוא טורניר הסטריט-בול שעתידי להתקיים באחד מימי השישי הסמוכים ליום הולדתו של עוז שחל ב- 27 בנובמבר.

"קשה להבין מה זה עושה לך, לדעת שאנשים מתחרים על מד' ליות, מנסים להגיע להישגים, וזה על השם של הבן שלך" מסביר חיים "כשעוז היה בחיים והיינו הולכים לתחרויות על גל רודרי בסקי ז'ל כאן בפארק המים רעות, לא הבנתי למה חשוב למש' פחה לעשות את הדבר הזה. אבל עכשיו אני מבין כמה זה מחזק, כמה זה חשוב. לפני שנה למשל הגיע אליי ילד בן 7 לטורניר ואמר לי שהוא כבר ממש מחכה לרגע שבו יהיה בן 9, כדי שיוכל להשתתף בטורניר של עוז".

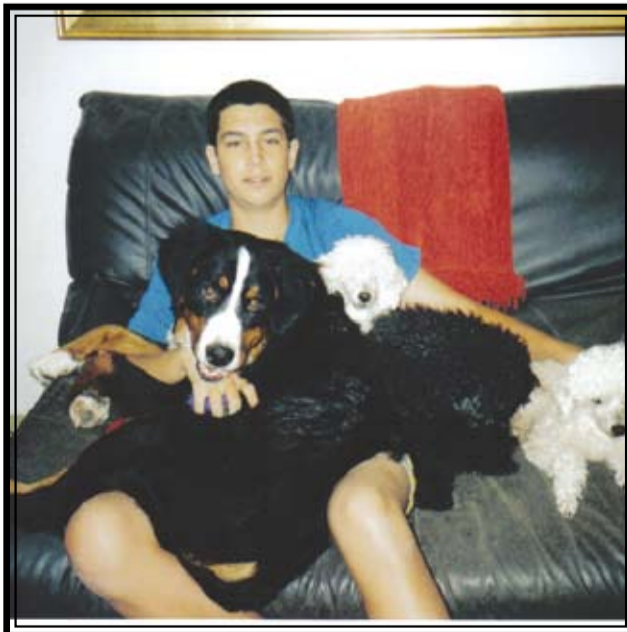
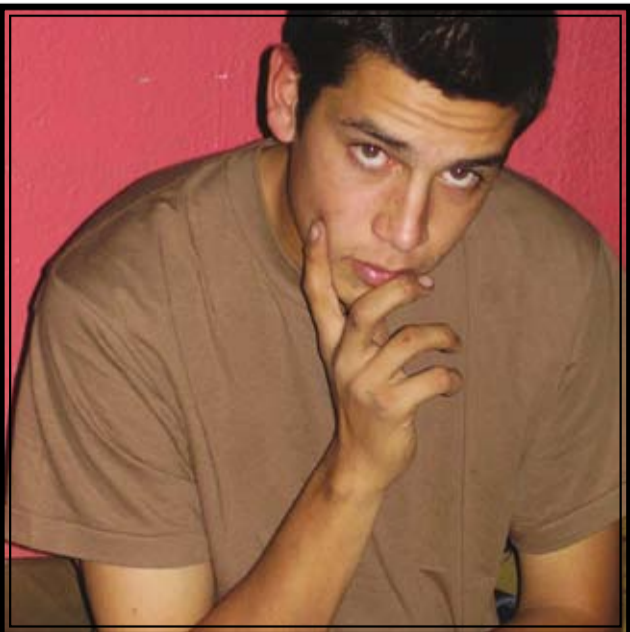
האמת היא שמפעל ההנצחה, שכולל גם הרצאות לחיילים, בבתי ספר ותחזוק אתר, אינו נועד רק עבור המשפחה וההתמודד' דות האישית שלה עם הכאב, אלא המטרה היא חזרה לערכים של פעם, של רעות, צניעות, מסירות ואצילות נפש. ערכים שאפי' יינו מאוד את חייו ומותו של עוז. "אנחנו בחרנו להלחם על איך שמדינת ישראל נראית. בתקופה שעוז נפל, היו הרבה מפקדים שלא היו מודל לחיקוי לחיילים שלהם. אני מאמין שהנצחת שמו של בני, סיפור גבורתו ואופי חייו, יכולים ליצור עבור נערים העתידים להתגייס מודל לחיקוי. עוז מצליח במותו להשפיע מאוד על נפשותיהם של חיילים צעירים ומיועדים לגיוס. אנשים כל הזמן מתקשרים אלינו, ושולחים מכתבים, על איך הסיפור של עוז נתן להם איזשהי נקודת אחיזה נכונה בחיים. אני מאמין שזו מצליח, אם לא הייתי חושב שאנחנו מצליחים לשנות משהו, הייתי מפסיק".

"צ'ין להתמודד"

אתם לא חושבים לפעמים לקחת צעד אחד אחורה בנושא ההנצחה, שאולי זה לא טוב עבורכם להמשיך ולנבחר בפצע?

"עוז ביקש אישור לעצור כדי לבדוק את התקלה, אולם נענה בשלילה מהמ"פ שדרש להמשיך בתרגיל למרות שהטנק מעלה עשן. עוז לא התבלבל ואמר למ"פ נחרצות שהוא לא מוכן להמשיך בתרגיל עד שיוודא שהתקלה בטנק לא מסכנת את אנשי הצוות. הוא לקח אחריות על החיים שלנו"

תמיד אותו הגעגוע

אלישבע: "יש משפחות שבחרות להמשיך הלאה, ולא מוכנות להתייחס אל הבן המת שלהם. לדעתי זו הרחקה, כי אין מה לעשות, זה מה שקרה, צריך להתמודד עם זה. אפשר להגיד שכשיש מקום לזכור, כשיש את הנקודות האלה במהלך השנה, זה דווקא מעניק הקלה לשאר היום. כשזה ממוקד, אז זה מקבל פורקן. חיים: "אני חושב שיש לי מטרה מאוד חשובה במפעל הזה. השגרה של היום מאוד דוחקת לשכוח הכל. להתעסק במה שקורה עכשיו, בצרות היומיומיות, ואפשר להגיד שאנחנו צריך את עונו, ואת הזכרון כדי להזכיר לנו למה אנחנו פה. מי מאפשר לנו את השגרה הזאת, ואולי גם להאיר לנו על מה שחשוב באמת. העיסוק בהנצחה הוא עיסוק כואב וקשה מאוד. הוא מאמת אותי לא רק עם השכול שלי, אלא עם השכול הציבורי, של כל עם ישראל". אלישבע: "חשוב לי להבהיר לך משהו, אנחנו חיים! אנחנו יוצאים לחופשות, אנחנו נהנים מהחיים, זה לא שהבית נעשה חשוך, ואין יותר טעם לחיות. שמעתי פעם אב אומר מעל קבר בנו שכל מה שהוא רוצה זה לחכות לראות אותו למעלה. אותי זה מעציב, כי יש לאותו אב עוד ילדים, הם לא שווים את חייו? הזכרון הוא משהו מאוד מורכב, מצד אחד לראות סיטואציות יומיומיות, משהו שלפני האירוע היה מעלה בי מחשבות חמימות, כמו לראות אותם אנשים שוחים באגם, עכשיו מעלה בי תמיד את תחושות קשות, וזה בכל מקום. מצד שני, הזכרונות הם לא תמיד רעים, והרבה פעמים הזכרון נחמד ונעים, ומקל על הדקירה הזאת".

חמש שנים אחרי, הגעגוע מתעצם?

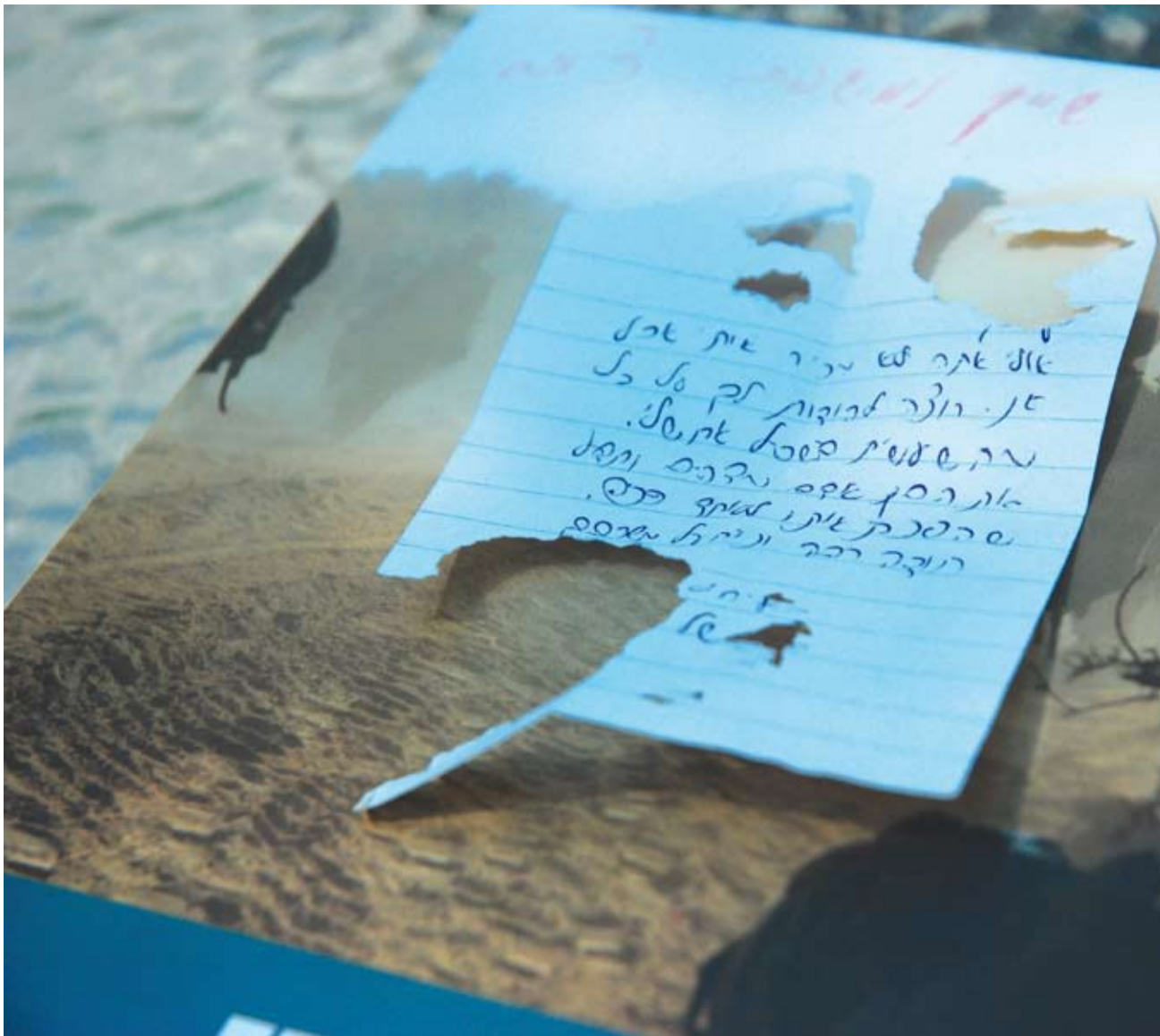
חיים: "הכאב לא מרפה והזמן לא מרפא. ככל שעובר הזמן אין הקלה, יש רק יותר תחושה של געגוע. אפשר להגיד אפילו שזה מתעצם, כיון שבהתחלה עוד היו רגעים שחשבתי שאני נמצא באיזה חלום, ועוד מעט אתעורר. היום הכאב יותר אמיתי".

מה דעתך על מפקדים בצה"ל או לעומת היום?

חיים: "האמנתי ואני עדיין מאמין שתפקיד צבאי, על אף שני עשה בהתנדבות, צריך להעשות במקצועיות ובמיומנות. להיות מפקד זה לא רק תפקיד, זה גם מקצוע שמוכיל לתפקיד. צריך לדעת לבצע את התפקיד הזה כמו שצריך. ואז כמו היום צריך למדוד את המפקדים על פי היכולות המקצועיות שלהם, ולהשיג איר רק את אלה שבאמת טובים לתפקיד".

חיים, אתה עוסק בתפקיד ציבורי, יו"ר יד לבנים במודיעין. אתה לא מרגיש שהתפקיד הזה גורם לך להתעסקות רבה יותר בכל נושא השכול?

"הרבה פעמים אמרתי לעצמי שאני רוצה לצאת מהמעגל הזה. החיים האלה זה לא חיים נורמליים. אבל הרבה קולות אומרים לי "תמשיך, לא סיימת את המלאכה". אני מקבל תמיכה גדולה מאד, מאשתי, מהמשפחה, ממשפחות שכולות, בלעדיתם לא הייתי בטוח יכול להמשיך. זו בחירה יומיומית של לקום בבוקר כל יום ולהכנס לזה. מדינת ישראל יקרה לי הרבה יותר עכשיו משהייתה לפני ה-12 באוגוסט, כי אנחנו באופן אישי שילמנו מחיר מאוד כבד. היום אני מוכן לשלם באנרגיות הפרטיות שלי ובכוחות הנפשיים שלי לטובת הכלל. אני מרגיש שזו מלאכה שעוד לא סיימתי, ואני מאמין שעד שלא תונח אבן פינה ל"יד לבנים" במודיעין, לא אוכל לסיים את תפקידי. (כרגע בית "יד לבנים" נמצא במקלט ברעות שעבר שיפוץ מקיף ונפתח ביום הזכרון האחרון. ההערכה היא שהמעבר למבנה קבע ייקח עוד מספר שנים. מ.ג.) נכון שמדובר במתח מאוד קשה, בין הנצחת חיי הבן, והעבודה סביב השכול, לבין השמירה על המשפחה הקיימת, והחיים הפרטיים שלנו".

הפתק שנמצא על קברו של עוז בהר הרצל

"שמעתי פעם אב אומר מעל קבר בנו שכל מה שהוא רוצה זה לחכות לראות אותו למעלה. אותי זה מעציב, כי יש לאותו אב עוד ילדים, הם לא שווים את חייו?" (אלישבע צמח)

יזכור - עם ישראל

עצובים. אני חושב שגם זו גבורה. לבחור להיכנס אתנו למקום הזה, לעודד אותנו, לזכור. זה אינו דבר מובן מאליו. אני שמח שלמרות כל זה כל כך הרבה אנשים בחרו להקדיש מזמנם היקר לטובת האירוע הזה. ההגעה לאירועים האלה מחזקת אותנו מאוד כמשפחה, ובעקיפין היא מחזקת את עם ישראל. אחד הדברים אותו חיים רוצה לקדם זה הקמת אנדרטה של עוז ביישוב, באופן שאנשים יוכלו ליהנות מהדברים שעוז נהנה. מקום בו בני נוער יוכלו להפגש ולצחוק. לשבת סביב המדורה, לעשות פויקה, לשיר שירים ולהכין תה מעש בים שיגדלו במקום. חבריו של עוז עוזרים עם הרעיונות, ובמשפחה מקווים שהנושא יוכל לצאת לפועל. יחד עם המילים הגדולות, האחריות על גורלה של מדינת ישראל והדאגה לעתיד, מזכירים לעצמם בני המשפחה, ששמחת חיים וחברות, הם ערכים שבהחלט ראוי לשמר. ■

בחודש יוני האחרון התחוללה סערה במדינה סביב דבריו של בני גנץ, על כך שקריאת ה"יזכור" צריכה להיות על פי נוסח של "יזכור אלוהים". היום אגב, הועדה החליטה אחרת, וחיים, תומך בולט של הנוסח "יזכור - עם ישראל", מאמין שהמושג הזה, הרלוונטי כל כך היום, מקבל משמעות חדשה בהקשר של אירועי ההנצחה. "מה שאתה רואה פה עכשיו, כשעשרות הגיעו אלינו הביתה כדי לשמוע על עוז, וללמוד דברים חדשים, שדרך אגב גם אני, 5 שנים אחרי למדתי סיפורים חדשים, זה "יזכור עם ישראל". עם ישראל הגיע לזכור ואני יודע שמדובר בצעד שהוא לא כלכך פשוט עבור אנשים. כשאתה עושה אירוע כזה, אתה לא יודע מי יגיע, ואם יגיעו האנשים. קיים קושי אצל הרבה אנשים להיות סביב משפחות שכולות, להגיע לאירועים כאלה, שהם

